

**Засць (Гапій) Одарка Михайлівна
1906 - 2002**

Голодовку я пам'ятаю добре, було мені тоді 27 років. Це було за часів Сталіна. Голодували люди ще в листопаді – грудні 1932 року, але тоді ще було хоч трохи їсти. А коли почався 1933 рік, стало зовсім сутужно. До Різдва ще було сяк-так, а після Різдва – тяжко згадувати. Люди мерли, як мухи. Тим, які ходили на роботу в колгосп, хоч трошки давали якоїсь похльобки раз на день. У мене в той час була дитина маленька – дівчинка п'ятирічна, але вона не вижила, бо їсти не було чого. Ой пропало тоді багато

народу! Вийдеш на вулицю і страшно стає: люди валялись під тинами, на дорозі – живі і мертві. Дехто плакав і дуже просив милостині. А хто їм міг що подати, майже в усіх не було нічого. Хіба що начальство не бідувало.

Кожен день людей вмирало все більше і більше. В Теліжинцях на обох цвинтарях було дві каплиці – туди і звозили на підводах мерців. Так за кілька днів їх набиралося багато. Тоді викопували великі довгі ями-кагати і вкидали трупи туди. Не складали, а вкидали: хто як упаде.

Люди так голодували, що дійшло до людодїства. Матері їли дітей, а діти – батьків. Одного разу мене запросила одна жінка піти з нею в ліс пошукати якихось грибів, але я ненароком розказала про це своїй сусідці. Вона сказала: «Не йди, бо вона тебе заріже й з'їсть». Було страшно виходити надвір, бо могли вбити. Павло Косогір вбивав і їв людей.

Весною, коли посіяли буряки, на полі можна було хоч гички наїстися. Літом стало трохи краще, бо зелень з'явилася. А коли вродила пшениця, людям дали по чотири кілограми зерна. Але наскільки його хватило? Ми хрупали буряки, як коні. Спаслися дивом. Я спаслася, а дитина моя вмерла. Оце зараз розказую і плачу, страшно і тужно згадувати, що було колись.